

CUMHURİYETİMİZİN TEMELİ: ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE

*Prof. Dr. İnal Cem AŞKUN**

Türkiye Cumhuriyeti 29 Ekim 1998'de 75. yılını kutladı. İlan edildiğinde birtakım "yabancıların" on yıl yaşamı bile kendisine çok gördüğü Türkiye Cumhuriyetinin 75 yaşını geride bırakması; kuşkusuz bu Cumhuriyetin başta ATATÜRK olmak üzere; tüm kurucuları ve onları kendisine önder edinmiş Türk ulusu için büyük başarıdır.

Söz konusu üstün başarının nedenleri üzerinde durulmak istenirse; bunun için ileri sürülecek askerî, siyasal, ekonomik, kültürel, vb. nedenler yanında; daha 1919'da Samsun'da bu "büyük mücadele"yi başlatan ATATÜRK'ün üstün önder kişiliğini sürekli destekleyip, güçlü tutan bir "düşünce temeli" olduğu görülecektir.

Ancak 70'li yıllarda, adını doğru biçimde koymaya başladığımız bu "düşünce temeli"; ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE olarak toplumsal yaşamımızda yer tutmaya başlamıştır. Böyle bir düşünce nasıl doğmuş ve yapılanmaya başlamıştır; bunu ATATÜRK'ün kişiliğinde izlediği "düşünce yolundan" giderek daha iyi görebiliriz.

ATATÜRK'ÜN DÜŞÜNCE YOLU

ATATÜRK, 1919'da "Milli Mücadeleye" adım attığında; gerek o yılda, gerek sonra o günlerdeki tutumunu belirleyen düşüncelerini açıklayan görüşlerinde; kişiliğinde kendisine çıkış noktası bulduğu "düşünce yolunu" şöyle açıklayabiliyor:

- Osmanlı Devletinin temelleri çökmüş, ömrü tamam olmuştu. Osmanlı memleketleri tamamen parçalanmıştı. Ortada bir avuç Türk'ün barındığı bir ata yurdu kalmıştı. Son mesele, bunun da taksimini teminle uğraşılmaktan ibaretti. Osmanlı Devleti, onun bağımsızlığı, padişah, halife, hükümet bunlar hepsi anlamı birtakım manasız sözlerden ibaretti. O halde ciddi ve hakiki karar ne olabilirdi?

* Anadolu Üniversitesi.

Bu vaziyet karşısında bir tek karar vardı. O da millî egemenliğe dayanan, kayıtsız ve şartsız müstakil yeni bir Türk Devleti tesis etmek.

İşte daha İstanbul'dan çıkmadan Anadolu topraklarına ayak basar basmaz uygulamaya başladığımız karar, bu karar olmuştur.

- Milletın esaretten kurtarılması, hakim ve bağımsız olarak topraklarımızda yaşayabilmesi, ancak azimkâr ve namuslu ellerin milleti kısa ve doğru yoldan hukukunu ve bağımsızlığını müdafaya sevgiyle mümkün olacaktır.

- Düşman süngüsü altında milli birlik olamaz. Ancak hür vatan topraklarında hamiyetli, fedakâr arkadaşlar elele vererek memleketin bağımsızlığı ve milletin hürriyeti için çalışabilirler. Ben de zaten onun için gidiyorum.

- Ne kadar zengin ve refaha kavuşturulmuş olursa olsun; bağımsızlıktan mahrum bir millet, medeni insanlık karşısında uşak olmak mevkiinden yüksek bir muameleye lâyık olamaz.

- Tam bağımsızlık denildiği zaman, elbette siyasî, mali, iktisadî, adlî, askerî, kültürel ve benzeri her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan mahrumiyet; millet ve memleketin gerçek manasıyla bütün bağımsızlığından mahrumiyet demektir. Biz bunu temin etmeden, barış ve sükûna erişeceğimiz inancında değiliz.

- Ancak bağımsız devletlerdir ki; memleketlerinin iç ve dış siyasetlerini yabancıların karışmasına imkân vermeksizin çizebilir ve yürütebilirler. Dışa bağımlı devletler için böyle bir serbestlik sözkonusu olamaz.

- Bağımsızlık tehlikeye düştüğü zaman onu; bütün mânasıyla koruyabilmek, gerekirse son ferdinin son damla kanını akıtarak, insanlık tarihini şanlı örnek ile süslemek!... İşte bağımsızlık ile hürriyetin hakikî mahiyetini, geniş mânasını, yüksek kıymetini vicdanında kavramış milletler için temel ve ölmez prensip.

ATATÜRK, yukarıda aktardığımız görüşlerinde, "Bağımsızlık" ve "Özgürlük" kavramını bir devletin varlığının temel koşulu saymıştır. Osmanlı Devleti'nin çöküşünü; söz konusu kavramlara ilişkin gücünün kalmayışında görmüştür. İstanbul'da böyle bir güçten yoksun olarak; devletin başında görülen padişah ve hükümeti yok saymış; onların zayıflamış yetkileriyle kendisine engel olmalarına başkaldırmıştır. Başka deyişle "Bağımsızlık ve özgürlük benim karakterimdir" sözüyle; bunları kaybetmiş bir devletin askerî rütbesiyle yaşamayı reddetmiştir.

Başkalarının, özellikle güçlülerin yanında; birey olsun, toplum olsun “Bağımsız” ve “Özgür” olmak bir “mücadeleyi” gerektirdiğinden; Osmanlı Devleti’nden Anadolu’da kalan Türk topluluğuna; “Bağımsız” ve “Özgür” bir devlet kurabilmeleri için “Millî Mücadeleye girme sorumluluğunu”; giderek bu yolda ölümü bile göze almaları gerekeceğini, bir yaşam koşulu olarak öne sürmüştür. Dolayısıyla daha başlangıçta; kurulacak yeni Türk devletine zarar verecek, onu güçsüz kılacak kişisel çıkarlarına düşkün, korkak, bağımlı, zayıf “karakterlilerin” önünü kesmiştir.

Bağımsızlık ve Özgürlükten “Ulusal Egemenliğe”

ATATÜRK, kendi karakterinin güç kaynağı olarak nitelediği “Bağımsızlık” ve “Özgürlük” kavramlarını; devlet-toplum bağlamında “Ulusal Egemenlik” olarak görmüştür. Şu sözleri, bunu açıkça ortaya koymaktadır:

- Millî (ulusal) emeller, millî irade yalnız bir şahsın düşüncesinden değil; bütün millet (ulus) fertlerinin arzularının, emellerinin birleşmesinden ibarettir.

- Egemenlik kayıtsız ve şartsız milletindir.

- Kayıtsız şartsız ifadesiyle belirtilen egemenliği, milletin üzerinde tutmak demek, bu egemenliğin bir zerresini, sıfatı, ismi ne olursa olsun, hiçbir makama vermemek, verdirmemek demektir. Bununla kastettiğim mânayı, kolaylıkla anlayabilirsiniz.

- Toplumda en yüksek hürriyetin, en yüksek eşitlik ve adaletin devamlı şekilde sağlanması ve korunması ancak tam anlamıyla millî egemenliğin kurulmuş olmasına bağlıdır. Bundan ötürü, özgürlüğün de (hürriyetin de), eşitliğin de, adaletin de dayanak noktası ulusal (millî) egemenliktir.

ATATÜRK, ulusal egemenliği; bağımsızlık ve özgürlük için girişilecek “mücadelelerin” kavşağında görmüştür. Bağımsızlık ve özgürlüğü kendi karakterinin kaçınılmaz özelliği olarak belirten Büyük Önder; ulusal egemenliği de bir ulusun bağımsızlık ve özgürlüğü için temel koşul saymıştır. Eğer ulus; devlet ve toplumuyla bu egemenliğe sahip çıkamazsa; tüm kurumlarında yabancıların boyunduruğu altına girecektir ki; bunun askerî görünümü olmasa bile; “kültürel” olması yeterlidir. Çünkü Ona göre; “Bir ulusun egemenliğini anlayabilmesi ve onu güvenle koruyabilmesi, birtakım özel niteliklere ve üstün öğrenim ve eğitime sahip olmasına bağlıdır. Bir ulusun siyasal eğitiminde, sosyal eğitiminde, vatan sevgisinde noksan varsa öyle bir ulus egemenliğini gerektiği derecede kuvvetle elinde tutamaz”. Bu gerçektir ki, ATATÜRK’te “Türkiye Cumhuriyeti’nin temeli kültürdür” anlatımına yol açmıştır.

ATATÜRK'ÜN DÜŞÜNCE YOLUNDA ULUSAL YAPININ TEMEL İLKELERİ

Bağımsızlık ve özgürlük tutkusu ile 19 Mayıs 1919'da Anadolu'ya çıkan ATATÜRK; 23 Nisan 1920'de TBMM'nin açılışını sağlayarak, bunları "ulusal egemenlik" gücüyle tamamlamış, sonra bu üç büyük güçle Kurtuluş Savaşının önder komutanı olmuştur.

Lozan'dan sonra 1923'te, 29 Ekim'de Cumhuriyetin ilânıyla, yeni kurulan Türk devlet ve toplumunun; başta siyaset, eğitim, kültür, ekonomi, hukuk olmak üzere temellerini atmaya başlamıştır.

Bu temelleri atarken; kavram olarak, altı önemli ilkeyi düşünce yoluna çıkış noktası yapmıştır. Bunlar;

1. Cumhuriyetçilik
2. Ulusçuluk
3. Devletçilik
4. Halkçılık
5. Laiklik
6. Devrimcilik

Sözkonusu altı ilkeyle ilgili düşüncelerini ortaya koyarken; bir yandan çağın gelişmesini, öte yandan yüzlerce yıllık bir geçmişi olan TÜRK KÜLTÜRÜNÜN kendi önder kişiliğinde yansımaları bulan deneyim, birikim, eğilim, amaç, tutum, davranış ve çok yönlü yaşam anlayışını gözönüne almıştır. Başka deyişle, altı ilkeye ilişkin düşüncelerini yapılandırırken; yaşadığı çağın "moda" eğilimleri, "ideoloji ve doktrinlerini" önderlik ettiği ulusun yaşamına olduğu gibi aktarma veya onlara öykünme yolunu izlemeyip; içinde yetiştiği kültürün yapı taşlarıyla "özgün" bir tutum izlemiştir. Şimdi sırasıyla, bunlara ilişkin düşüncelerinin temel noktalarını gözden geçirelim:

Cumhuriyetçilik

ATATÜRK'ün Cumhuriyetçilikte başlıca anlayışını belirleyen görüşlerinden bazıları şöyledir:

- Ulusal egemenlik temeline dayanan ve özellikle Cumhuriyet yönetimine sahip bulunan ülkelerde, siyasal partilerin varlığı doğaldır. Türkiye Cumhuriyetinde de, birbirini denetleyen partilerin doğacağına şüphe yoktur.

- Demokrasi ilkesi, egemenliğin ulusta olduğunu, başka yerde olmayacağını gerektirir. Bu yolla, demokrasi ilkesi, siyasal gücün, egemen-

liğin kaynağına ve meşrutiyetine temas etmektedir. Demokrasinin tam ve en belirgin hükümet şekli Cumhuriyettir.

- Cumhuriyet rejimi demek, demokrasi sistemi ile devlet şekli demektir.

ATATÜRK, bu görüşleriyle, Cumhuriyetçilik ilkesinde, çok partili demokratik yaşamı öngörmektedir. Başka deyişle, kurulmasına önderlik ettiği Cumhuriyet; "demokratik" bir Cumhuriyettir.

Böyle bir Cumhuriyette, "siyaset" nasıl olmalıdır? Onun için de şu görüşleri dikkati çekmektedir:

- Büyük Millet Meclisinde ve ulus karşısında, ulus işlerinin özgürce tartışılması ve iyi niyet sahibi kişilerin ve partilerin özel görüşlerini ortaya koyarak, ulusun yüksek çıkarlarını aramaları, benim gençliğimden beri âşık ve taraftar olduğum bir düzendir.

- Bence muhalefet saygıya değerdir. Çünkü o da bir araştırma, bir görüş sonucudur. Fakat edilecek itirazlar anlayışlı, uygun ve haklı nedenlere dayanmazsa, muhalefet değersiz olur.

- Gerçekten ülkeye hizmet etmek isteyenlerin yüreği açık olmalıdır, açık söylemelidir. Ulus ile ulusu yönetenler çok açık görüşmelidirler. Yoksa safsatalar ile ulusu aldatmak, onu birbirine düşürmek demektir. Kuralımız, daima ulusa karşı gerçekleri anlatmak olmalıdır. Ulusu aydınlatma bu demektir. Ulusa gerçeği anlatanlar, kendilerinin de aldanmadığına emin olmalıdır. Arkadaşlar, benim bütün hayatımda izlediğim yol budur.

ATATÜRK, Türkiye Cumhuriyeti'nde "siyasetin"; iyi niyetle, açık yüreklilikle, özgürce tartışılarak, ulusla sürekli iletişim içinde bulunularak ve aldanmadan, aldatmadan ona sürekli gerçekleri anlatarak yapılacağı inancındadır. Siyaset yoluyla ülkeye hizmet etmek isteyenler; böyle bir yaşamı sürdürecektir kişilik gücünde olmalıdırlar.

Ulusçuluk

ATATÜRK, "Ulus" kavramının genel tanımını yaparken; "ortak ulusal düşüncenin, ahlâkın, duygunun, coşkunun, anı ve geleneklerin ulus bireylerinde oluşmasını ve kökleşmesini sağlayan ortak geçmişin, birlikte yaratılmış ve yaşanmış tarihin, vicdanları ve kafaları doğrudan doğruya birleştiren ortak dilin ulusların oluşumunda en önemli etkenler olduğunu vurguladıktan sonra; uluslaşma ilkesi olarak şöyle bir tanım yapmaktadır:

- Bir ulusun, başka uluslara göre doğal ya da sonradan kazanılmış, kendine özgü bir karaktere sahip olması, başka uluslardan ayrımlı bir var-

lık göstermesi, çoğu kez onlardan ayrı olarak, onlara koştur (paralel) bir gelişmeye çaba göstermesi olgusuna **uluslaşma ilkesi** denir.

ATATÜRK'ün Türkiye Cumhuriyeti için öngördüğü "Ulusçuluk İlkesi"; **dil, tarih, ülkü** (İdeal) birliğine dayanmaktadır. Din, ırk gibi ulusu ayırıcı kültür öğelerine tanımını yaptığı ulusçulukta yer vermemiştir. Ulusal birlik ve beraberlik ile uluslar arasında barışa büyük önem vermiş; "Ne mutlu Türküm diyene" ile ulusal birliği, "Yurtta barış, dünyada barış" sözüyle ulusal beraberlik ile uluslar arasındaki barışın önemine dikkatleri çekmiştir.

"Tanımı"nı ve "açıklama"sını yaptığı ulusçuluk; "Büyük ulus ulusçuluğudur" ve Türk kültürünün geçmişten bugününe uygun düşen bir ulusçuluktur. Kendisi; dinle, ırkla veya benzeri yolla; kültürümüzde yer etmiş bu "büyük ulusçuluğu" parçalayıp, küçültücü tutum, düşünce ve davranışlara her zaman karşı çıkmıştır.

Devletçilik

ATATÜRK, "Devlet" kavramına ilişkin açıklamalarında şu görüşlere ağırlık vermektedir:

- Ulus olma sorununun bireysel ve ortak bir özgürlük sorunu olduğunu biliyoruz. Yani bir ulusu oluşturan bireylerin, o ulus içinde her türlü özgürlüğü; yaşama özgürlüğü, çalışma özgürlüğü, düşünce ve vicdan özgürlüğü güvence altına alınmalıdır.

- Yine bir ulusun genel bütününe her türlü özgürlüğünün sağlanmış olması gerekir. Yani kendi topraklarında, dışarıdan hiçbir karışma ve sınırlandırma olmaksızın özgür ve bağımsız olarak yaşaması ve çalışması gerekir. İşte devlet; gerek bireylerin özgürlüğünü sağlamak için ulus üzerinde bir yetkiye ve gerek ulus ve ülke bağımsızlığını koruyabilmek için kendine özgü bir yetki ve güce sahip olmalıdır.

- Devletin sahip olduğu gücü anlatırken; bu gücü "kendine özgü" diye nitelendiriyoruz. Gerçekte devleti kuran ulusun bağırında işlev kazanan yetke (otorite, nüfuz) gücü, kişi olarak hiç kimse tarafından verilmemiştir. O, bir siyasal yetkedir ki, devlet kavramının özünde vardır. Devlet, bu gücü halk üzerinde uygulamak ve ulusu dışarıda temsil etmek ve başka uluslara karşı savunmak yetkisine sahiptir. Bu siyasal yetke ve erke "irade" ya da "egemenlik" denir.

Görüldüğü gibi ATATÜRK, "devleti" **birey ve toplum** yaşamının karşılıklı birbirini dengeleyip, tamamlayıcı yetkisine sahip bir yönetim kurumu olarak tanımlamaktadır. Devlet içeride bireyin, dışarıda toplumun ulus kavramı kapsamında, **bağımsız ve özgür** yaşamını sağlamakla yükümlüdür. Bunun toplumun ekonomisine "Devletçilik" olarak yansımalarını ise şöyle açıklamaktadır:

- Türkiye'nin uyguladığı **devletçilik sistemi**, 19 asırdan beri Sosyalizm kuramcılarının (nazariyecilerinin) ileri sürdükleri fikirlere alınarak tercüme edilmiş bir sistem değildir. Bu, Türkiye'nin ihtiyaçlarından doğmuş, Türkiye'ye has bir sistemdir. Devletçiliğin bizce anlamı şudur: Bireylerin özel girişimlerini ve çalışmalarını temel almak; ancak büyük bir ulusun bütün ihtiyaçlarını ve birçok şeylerin yapılamadığını gözönünde tutarak, ülke ekonomisini devletin eline almak, Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Türk vatanında asırlardan beri bireysel ve özel girişimlerle yapılamamış şeyleri bir an önce yapmak istedi ve kısa bir zamanda yapmayı başardı. Bizim izlediğimiz bu yol, görüldüğü gibi, liberalizmden başka bir yoldur.

Altı asır süren Osmanlı İmparatorluğundan geriye, bu imparatorluğun bir bakıma "sömürdüğü", yoksul bir Anadolu kalmıştır. Bu İmparatorluk, dünya tarihinde, kendi anavatanını sömürmüş tek imparatorluktu. İşte ATATÜRK'ün açıkladığı "Devletçiliği", ulusun kendi ihtiyaçlarında doğmuş olduğunu ileri sürmesinin altında bu gerçek yatmaktaydı. Ekonomide bireyin ve toplumun gönencini sağlamakta büyük görev **devlete** düşüyordu.

Halkçılık

ATATÜRK'ün "halk" ve "halkçılık" kavramları çevresinde ortaya koyduğu düşüncelerden, aşağıda aktardıklarımızı; kendisinin bu kavramlardan ne anlaşılması gerektiğini, ana çizgileriyle ortaya koyar niteliktedir:

- Biz, ülke halkı bireylerinin ve çeşitli sınıf mensuplarının birbirlerine yardımlarını, aynı değer ve nitelikte görürüz; hepsinin çıkarlarını aynı derecede ve aynı eşitlik duygusuyla sağlamaya çalışmak isteriz. Bu yaklaşımın; ulusun genel gönenci, devlet yapısının güçlendirilmesinde daha uygun olduğu kanısındayız. Bizim gözümüzde çiftçi, çoban, işçi, tüccar, sanatkâr, asker, doktor vb. herhangi bir toplumsal kurumda çalışan bir vatandaşın hak, çıkar ve özgürlüğü eşittir, Devlete bu düşünüş ile en yüksek düzeyde yararlı olmak ve ulusun güven ve istencini yerine kullanmak, bize bizim anladığımız anlamda halk hükümeti yönetimi ile olanaklıdır.

- Bir sözcük ile anlatmak gerekirse, diyebiliriz ki; yeni Türkiye Devleti bir halk devletidir. Geçmişteki kurumlar ise bir kişi devleti idi, kişiler devleti idi.

- Bu ülkede çalışmak isteyenler, bu ülkeyi yönetmek isteyenler, ülkenin içine girmeli, bu ulusla aynı koşullar içinde yaşamalı ki; ne yapmak gerekeceğini ciddi biçimde duyabilsinler.

- Gençlerimiz ve aydınlarımız, ne için yürüdüklerini ve ne yapacaklarını önce kendi uslarında iyice kararlaştırmalı onları; halk tarafından iyice sindirimi ve benimsenmesi olanaklı bir duruma getirmeli, onları ancak ondan sonra ortaya atmalıdır.

ATATÜRK, halkı bir bütün olarak görmekte; devleti de "halkın devleti" biçiminde tanımlamaktadır. Halk içinde bir takım "meslek grupları" vardır. Ancak halkçılık anlayışı, bunlar arasındaki ilişkilerin "eşitlik ilkesi" temeline dayanacağıdır. Yine bunu bir başka görüşünde "sınıfsız, imtiyazsız kaynaşmış bir kitleyiz" biçiminde açıklamıştır. Kimse kendisini halktan üstün görmeyecek, halkla yakın ilişki kurmaya çalışacaktır. Böyle bir ilişki kendisini "demokrasi" kavramında güçlü bir halkçılık anlayışına götürmektedir. "Demokrat" olmak, bir bakıma "halkçı" olmak anlamına gelmektedir.

Laiklik

Aynı zamanda "Halifeliği" de temsil eden Osmanlı Devleti'nin toplumu yönetmede temel aldığı "din" kurumunu bu egemenliğine son verip; vicdanların alanına bırakarak bireyselleştirmek; ATATÜRK'ün laiklik anlayışının çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bunu şu iki görüşünde, kısaca şöyle açıklamaktadır:

- Türk ulusu, halk yönetimi olan Cumhuriyetle yönetilen bir Devlettir. Türk Devleti laiktir. Her ergen (reşit) dinini seçmekte özgürdür.

- Memnuniyetle tekrar görüyorum ki, laik cumhuriyet konusunda beraberiz. Aslında benim siyasal yaşamda bir taraflı olarak sürekli aradığım ve arayacağım temel budur.

ATATÜRK, ulusun devleti ve toplumuyla yönetim ilişkilerinde "dinin" temel olmamasını öngörürken; bunun yerini "akıl" ve "bilimin" almasını kaçınılmaz görmektedir. Bununla ilgili başlıca görüşlerinden bazıları şöyledir:

- Bizim akıl, mantık, zekâ ile hareket etmek belirgin özelliğimizdir. Bütün hayatımızı dolduran olaylar, bu gerçeğin delilidirler.

- Akıl ve mantığın çözemeyeceği sorun yoktur.

- Bütün ilerlemeler insan düşüncesinin eseridir.

- Dünyada herşey için, maddiyat için, maneviyat için, hayat için, başarı için en gerçek yol gösterici bilimdir, fendir.

- Ulusumuzun siyasal, sosyal yaşamında, ulusumuzun düşünsel eğitiminde yol göstericimiz bilim ve teknik olacaktır.

- Türk ulusunun yürümekte olduğu ilerleme ve uygarlık yolunda elinde ve kafasında tuttuğu meşale müspet ilimdir.

ATATÜRK, “aklı” ve onun kurumu olan “bilimi” ulus yaşamının temeline koyarken; “dine”, “inançlara” saygılı olmayı bir “vicdan” koşulu saydığını ve İslam dinine bu açıdan bakılması gerektiğini şu görüşlerinde öne çıkarıyor:

- Din bir vicdan konusudur. Herkes vicdanının emrine uymakta özgürdür. Biz dine saygı gösteririz. Düşünüşe ve düşünceye karşı değiliz. Biz sadece din işlerini, millet ve devlet işleriyle karıştırmamaya çalışıyor, kasıtlı ve eyleme dayanan gerici hareketlerden sakınıyoruz.

- Bizim dinimiz en akla dayanan ve en doğal dindir. Ve ancak bundan dolayıdır ki; son din olmuştur. Bir dinin doğal olması için, bilime ve mantığa uyması gerekir. Bizim dinimiz bunlara tamamen uygundur.

- Müslümanların toplumsal yaşamında, hiç kimsenin özel bir sınıf olarak varlığını korumaya hakkı yoktur. Kendilerinde böyle bir hak görenler dini emirlere uygun harekette bulunmuş olmazlar. Bizde ruhbanlık (din görevlileri, sınıfı) yoktur; hepimiz eşitiz ve dinimizin hükümlerini eşit olarak öğrenmek zorundayız.

ATATÜRK bu görüşleriyle özünde laikliği “akılcılık” olarak tanımlamakta; dinin bireylerin vicdanlarına bırakılması gerektiğini, İslam dininin aslında bunu öngörerek akli temel aldığını belirtmektedir. Yaşam yolunu laiklikle akla çeviren bir ulusun yaşamında “çağdaşlık”, “uygarlık”, “gerçekçilik” kavramları; onun asıl “ülküsünü” oluşturmaktadır.

Devrimcilik

ATATÜRK, Türkçe karşılığını “Devrim” olarak benimsediğimiz “İnkılap” kavramını nasıl yorumladığını, şu iki görüşünde ortaya koymaktadır:

- Devrim (İnkılap), Türk ulusunu son asırlarda geri bırakmış olan kurumları yıkarak, yerlerine ulusun en yüksek uygar gereklerine göre ilerlemesini sağlayacak yeni kurumlar koymuş olmaktadır.

- Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz devrimlerin amacı; Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen çağımıza uygun ve bütün anlam ve biçimiyle uygar bir toplum durumuna erdirmektir. Devrimlerimizin temel kuralı budur.

Bu görüşleriyle ATATÜRK’ün, devrimcilik anlayışında sadece yıkmaya değil; yıkılanın yerine yenisini, çağdaş ve uygar olanını koyma da söz konusudur. Dolayısıyla devrime bakışı; “devirmek” eylemine bağlı bir “devrimi” değil; yeniden yapılanmayı, çağdaşlaşmayı, uygarlığı içeren bir “dönüşüm”, ve “evrimi” öngörmektedir. Bu yönüyle; eski yapıda bazı değişiklikler yapma anlamına gelen “ıslahat”, “yenilik” kavramları-

la bağdaşmamaktadır. Böyle bir anlayışla, kişiliğinin yenilikçilikten çok öte; “devrimci” bir temele dayandığını da ortaya koymaktadır.

Devrimlerin beraberinde “yıkıcı” güçleri de getireceğine ilişkin öngörüsünü şöyle açıklamaktadır:

- Yaşamın felsefesi, tarihin garip tecellisi şudur ki; her iyi, her güzel, her yararlı şey karşısında onu yokedecek bir güç belirir. Bizim dilimizde buna “İRTİCA” (gericilik) derler. İyi bir şey yaptınız mı, biliniz ki bunu yoketmek için karşınıza muhalif, mürteci (gerici) bir güç çıkacaktır. Bundan dolayı yapmadan önce; çıkacak kara gücün yokedilmesi önlemini de almamız gerekir.

ATATÜRK, ulusun özkültüründe devrime olan bağlılığı nedeniyle kurtuluş mücadelesinde başarıya ulaştığını şöyle açıklamaktadır:

- İstiklal Savaşı ve Türk Devrimi, her hamlesinde ve her evresinde ulusumuzun yüksek siyasal ve uygar karakteriyle memleket işlerindeki bilinçli birliğe dayanılarak başarılmıştır.

Devrimcilik ilkesini, ulusun bütününe kapsayan bir “yaşam biçimine” dönüştürürken kısaca şunu vurgulamaktadır:

- Bugüne kadar sağladığımız başarılar bize ancak gelişme ve uygarlığa doğru bir yol açmıştır. Yoksa gelişme ve uygarlığa daha ulaştırmış değildir. Bize ve çocuklarımıza düşen ödev, bu yol üzerinde durmaksızın ilerlemektir.

SONUÇ

Günümüzde adına derneklerin de kurulduğu ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE kaynağını; ATATÜRK’ün altı asır sonra çöken bir İmparatorluğun; Osmanlı İmparatorluğu’nun yıkıntıları altından; ilk kez sahip olduğu kültürün adını taşıyan bir Cumhuriyetin; Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kuruluş savaşımında izlediği DÜŞÜNCE YOLUNDAN almıştır.

19 Mayıs 1919’da Samsun’a çıkışından 29 Ekim 1923’e kadar süren “Milli Mücadele”; bu tarihten 10 Kasım 1938’e uzanan dönemde Cumhuriyet’i temellendiren ATATÜRK DEVRİMLERİ ve İLKELERİ Onun düşüncesinde çok önceden planladığı ve kendine göre zamanı geldikçe adım adım yürürlüğe koyduğu, dünya tarihinin özgün TÜRK DEVRİMİ’ni; büyük bir toplum ve kültür hareketi olarak ortaya koymuştur.

Bu çok yönlü “Devrim Olayının” ATATÜRK’ün düşüncelerinde, herhangi bir sona erme noktası konmadan; başlangıcından gelişmesine kadar uzanan çizgide iyi incelenmesi; bir “Devrim Kültürü” olarak gelecek kuşaklara aktarılması; sözkonusu kültürden kopmadan, yabancı kül-

tür akımlarının etkilerine kapılmadan sürekli devlet ve toplum yaşamımızı geliştirmeye, sırasında bu kültüre göre yeniden yapılandırıcı tutumlara girilmesi, bir "aydın özgelevi" (misyonu) olmaktadır.

ATATÜRK hem "DÜŞÜNCE", hem "EYLEM" adamıdır. Dünya tarihinde görülen bazı önderler gibi ne sadece "düşünce" kaynağı; ne de düşüncesini başkalarından alan "eylem" önderidir.

ATATÜRK'ü bir "eylem adamı" olarak görüp, başarısını 1919 ve 1938 yıllarına sığdırmak; başka deyişle önderliğini fiziksel yaşamına bağlamak; Türk ulusunun devlet ve toplum yaşamının bugünü, geleceğini bir "kargaşaya" (anarşiye) sokmaktan başka bir anlama gelemeyiz. Bunun acı örnekleri yakın siyasal tarihimizin, çok partili yaşama geçilen, özellikle 1950-1990 yıllarında, giderek günümüz koşullarında sıkça görülmüştür. Bu acıları çeken halkın, her fırsatta Anıtkabir'e koşmasındaki anlamı iyi kavramak gerekir. Halk bilir, yaşar ancak ne bildiğini, ne de yaşadığını bir araya gelip, toplumu, devleti yönetenlere anlatamaz, açıklayamaz. Çünkü "halk" kavramıyla böyle bir olgu bağdaşmaz. Halkın Türk toplum ve devletinin kurucusuna, önderine ATATÜRK'e bağlılığındaki bu kültürel içgüdüğü kavramak; bu Büyük Önderin onların yüzyılların birikimi olan yaşam kültüründen nasıl yeni bir "ulus" yarattığını öğrenmek, söz konusu "tarih gerçeğini" anlamaya bağlıdır.

ATATÜRK'ün "Düşünce yolu" ve bu yoldaki "eylemleri" ne kadar iyi incelenir, kavranırsa; Türk ulusunun yaşamı, dünü, bugünü ve geleceği de o kadar iyi anlaşılacaktır.